

"על הפרק"

מפגש מחודש עם התנ"ך

שופטים פרקים י"ז-י"ח

סיפורם של מיכה ואמו, הנער הלוי ובני דן התרים להם נחלה חדשה, נפגשים במקדש החדש המוקם בעיר דן.

"וַיִּקְרְאוּ בְּסֵפֶר בְּתוֹרַת הָאֱלֹהִים" < בקיאות

פרק י"ז

1 הפסוק "בימים ההם אין מלך בישראל איש הישר בעיניו יעשה" חוזר ארבע פעמים בחטיבת הפרקים יז-כא (יזו; יחא; יטא; כא,כה). כיצד מיקומו של הביטוי קושר את הסיפורים השונים זה לזה? במה תורמת החזרה להבנת הסיפורים?

2 בפסוקים ב וג מתנהל דו-שיח בין מיכיהו לאמו. חלק מן הפסוקים מתארים התרחשויות בעבר (flashback) וחלק מתארים את אירועי ההווה. נסו לשחזר את סדר האירועים. כיצד משקף ניסוח הפסוקים את מערכת היחסים המורכבת בין האם ובנה?

3 קריסת המנהיגות בתקופת השופטים יוצרת אנרכיה ובלבול תפקידים. כיצד מתבטא תהליך זה בפסוקים ז-יג?

פרק י"ח

4 בפסוקים ט-י מתארים חמשת האנשים את איזור ליש. השוו את דבריהם ליהושע יח-א,ה; ט-י. כיצד ההשוואה בין הסיפורים מבליטה את הניגוד ביניהם?

5 מהי נקודת המפגש בין סיפור פסל מיכה וסיפור כיבוש ליש? כיצד אנשי דן גומלים למיכה על חטאו כלפי אמו?

6 "וישימו להם את פסל מיכה אשר עשה כל ימי היות בית האלוהים בשילה" (לא) שימו לב להשוואה הניגודית שיוצר הפסוק.

מכון תורני לנשים ע"ש שרה בת יצחק יעקב רענגרט
The Sodie Rennet Women's Institute for Torah Studies

המרכז ללימודי תנ"ך

התכנית העולמית המקוונת ללימוד שבועי של נביאים וכתובים

perak.matan@gmail.com • טל': 02-5944555

© כל הזכויות שמורות. המרכז ללימודי תנ"ך. מתן ירושלים

”מְפָרֵשׁ וְשׁוֹם שְׁכָל” < עיון

7 שאלת זמנם של סיפור מיכה, כיבוש ליש, ופלגש בגבעה נידונה בפרשנים השונים. רש”י, למשל, מפרש ”אף על פי שנכתבו שתי פרשיות הללו בסוף הספר, של מיכה ושל פלגש בגבעה, בתחילת השופטים היה, בימי עתניאל בן קנז” (יז, א ד”ה: ”ויהי איש מהר אפרים”). על מה מתבססת שיטת פירוש זו ומה היתרון הפרשני שלה?

8 ”הידעתם כי יש בבתים האלה אפוד ותרפים ופסל ומסכה...” (יח, יד) עיינו בשמות כג-ד ולב, ג-ד. מדוע בוחר הכתוב בפרקים יז-יח להשתמש במינוח ”פסל” ו”מסכה”? איזה ביקורת הוא מותח על אנשי התקופה?

”וַיִּבְנוּ בְּמִקְרָא” < הרחבה

” ויקראו שם העיר דן ”

אין המקרא מרבה בזיהוי מקומות, אף לא במקרים המועטים שנזכר שמו הקדום של ישוב. אולם בתיאור כיבושיו של שבט דן לא זו בלבד שהמקרא מזכיר את החלפתו של שם המקום, כי אם גם מביא את סיפור המעשה, ואף מסביר מדוע הוחלף שם העיר ליש לדן. ”וַיִּקְרְאוּ שֵׁם הָעִיר דָּן” בְּשֵׁם דָּן אָבִיהֶם אֲשֶׁר יוֹלֵד לְיִשְׂרָאֵל, וְאוֹלָם לְיִשׁוּׁעַ שֵׁם הָעִיר לְדָאשָׁנָה” (כט). השם ליש ידוע גם ממקורות אחרים. כך למשל נזכרת ליש בין ערים אחרות שבצפון הארץ הנמנות בכתבי המארות המצרים מן המאה הי”ח. בתקופה הכנענית היתה העיר ליש מוקפת סוללת ענק שהקיפה את כל היישוב. בין המאות היג-יד לפני הספירה היו לאנשי ליש קשרים הדוקים עם הערים שעל חוף הים התיכון. כנראה היתה זו תקופה של שלום ושגשוג כלכלי, וכשבאו חמשת המרגלים משבט דן מצאו ארץ שלווה ככתוב ”וַיָּבֹאוּ לְיִשְׁעָה, וַיִּקְרְאוּ אֶת הָעָם אֲשֶׁר בְּקִרְבָּהּ יוֹשְׁבֵי לְבִטָּח, כְּמִשְׁפַּט צְדָנִים, שְׁקֵט וּבִטָּח וְאֵין מְכָלִים דָּבָר” (ז). בתקופה זו התרכז היישוב במתחם המבוצר. הסוללה האדירה ודאי נסכה בלב התושבים בטחון מופרז, ודומה שבטחון זה היה בעוכריהם כאשר עלה עליהם שבט דן. כיבוש העיר ודאי היה מבצע צבאי נועז ומפתיע. שכבת אפר מעידה על חורבן העיר ומאשרת את דברי הכתוב ”וַיָּבֹאוּ עַל לִישׁ עַל עִם שְׁקֵט וּבִטָּח, וַיִּכּוּ אוֹתָם לְפִי חֶרֶב, וְאֶת הָעִיר שָׂרְפוּ בָאֵשׁ” (כז). על חורבותיה של ליש הקימו בני דן את עירם החדשה, זו העיר שנקראה בשם דן וזה הישוב אשר הוקם בו פסל מיכה. דומה שישוב זה לא האריך ימים, ככתוב ”וַיִּשְׁימוּ לָהֶם אֶת פְּסַל מִיכָה אֲשֶׁר עָשָׂה, כֹּל יְמֵי הַיּוֹת בֵּית הָאֱלֹהִים בְּשֵׁלָה” (לא) היינו, העיר דן והפסל אשר בה התקיימו רק עד חורבן בית ה’ בשילה. אין לדעת האם דן חרבה בעת ובעונה אחת עם שילה, אך המימצא הארכיאולוגי מעיד על שריפה עזה שהביאה לחורבן העיר באמצע המאה הי”א, סמוך לחורבנה של שילה. אין לדעת כמה זמן נשארה העיר בחורבנה אך ברור כי במרוצת הזמן נבנתה מחדש: בכתובים המספרים על ימי דוד ושלמה היא נזכרת מספר פעמים ובימיו של ירבעם בן נבט נהפכה לעיר ואם בישראל. ירבעם בן נבט הציב בן נבט אחד משני עגלי הזהב שעשה והפך אותה למקום פולחן מרכזי. באתר נמצאה במה העשויה מסגרת של אבני גזית, שנבנתה בתקופה הישראלית. יש יסוד להניח שכבר בתקופות קדומות יותר שימש המקום לפולחן.

על פי מאמרו של פרופ’ אברהם בירן, חופר תל דן, ”ליש/דן-צפונות עיר כנענית ועיר ישראלית” קדמוניות ד’ חוברת 13 1975 עמ’ 10-2.

מכון חורני לנשים ע”ש שרה בת יצחק יעקב רעננה
The Sodie Rennet Women's Institute for Torah Studies

המרכז ללימודי תנ”ך

התכנית העולמית המקוונת ללימוד שבועי של נביאים וכתובים

perk.matan@gmail.com • טל': 02-5944555

© כל הזכויות שמורות. המרכז ללימודי תנ”ך. מתן ירושלים